

Karamell-Anna : (skildring från Jämtland)

82 A a 263/52

National Library
of Sweden

Karamell-Anna.

(Skildring från Jämtland.)

(Eftertryck förbjudes.)

I går, i solnedgången, mötte jag henne, när jag var ute och gick den vackra gamla landsvägen, invid Storsjöns fagra strand.

Hon stannade och neg och lyfte tveksamt på den blommiga duken, hon bredt öfver korgen hon bar på armen.

Hvad bar gumman i korgen — något att sälja kanske?

Ja, jag har karameller, som jag kokat sjelf. Vill frun köpa kanske?

Hon såg ödmjukt forskande på mig med de gamla gråblå matta ögonen i det färade, väderbitna ansigtet, inramadt i en urfärd, ljus bomullsduk, hvilken stod vidt ut kring öron och hufvud, knuten som den var utanpå en s. k. "plogg", de äldre jämtqvinornas egendomliga hufvudbonad från forna tider.

Ja, nog kan jag köpa några karameller. Se här är en slant. Vill ni ge mig några för den?

Jag räckte henne ett mynt och fick i utbyte några klara, ljusgula karameller, i form af korkskrufvar.

Derefter följde en rad af frågor och svar. Att börja med kommo frågorna från gummans sida och svaren från min. När hon fått grundligt reda på hvem jag var, hvarifrån jag kom och hvad jag hette, syntes hon belåten. Sen blef det min tur att fråga och hennes att svara.

I dessa svar fick jag ett helt lifs tragiska historia.

Gamla sjuttioåriga "karamell-Anna", som hon numera kallades, hade, också hon, varit ung en gång, ung och lycklig. Också hon hade haft den som älskade henne, också hon hade en gång tyckt lifvet vara ljus och rikt och värdt att lefvas. — Nu var hon gammal, sjuk och fattig, och bodde ensam i en liten koja uppe i skogen, der tallarna stå tätast och der snön ligger djupast den långa, mörka vintern och skiljer den gamla från öfriga innevägnare i trakten.

Jag föddes deruppe i fjellbyn — sade gumman och visade vesterut, der Övikstjellen blänkte hvitstrimmiga i solskenet. — Far min var byns rikaste bonde och jag var hans enda dotter. Han hade också en son, bror min, men han visade aldrig något broderligt sinne emot mig, det är visst och sant.

Har mor Anna alltid lefvat här i trakten?

Ånej, jag har varit vida ikring, ända ner till Sundsvall.

Hur kom ni dit då?

Jo, när mor min dog — å, jag hade en sådan snäll mor och hon stod alltid på min sida! — så ville far tvinga mig att gifva mig med en gammalstreck i grannsocknen. Han var rik, men elak och snål och jag led honom inte, utan då . . .

Då? . . .
Då rymde jag en natt, en kall, klar vinternatt med famnsdjup is på Storsjön och med blankt fint norrsken på himmelen.

Rymde Anna från sitt hem ensam? Nej, inte ensam . . .

Jaså?

Nej, vår granne Ol Ers' nye dräng Martin, sörlänningen, som kommit hit opp våren förut, följde. Jag hade honom kär, och han bad mig resa med söderut och bli hans hustru. Först sa' jag nej, men sen, när far ansatte mig gång på gång, att jag skulle ta' gammelstrecken, såg jag ingen annan utväg än att rymma med Martin.

Hur kändes det att lemna hem och hemtrakt och far och allt?

Å, det kändes som om hjertat mitt ville brista. Jag gick som i sömnen derinne i stugan sista qvällen och sysslade med qvällsmaten åt far och bror min. De sutto begge framme vid bordet, lampan brann och far läste i en gammal postilla. Jag stod vid spisen och kokte gröt åt dem. Ja, jag var nog inte tillräknelig den qvällen och gröten blef klimpig och jag fick bannor af Olle, men far sa' ingenting, utan åt gröten och teg. Ska du inte äta, Anna? — frågte han bara. — Nej, tack, jag vill ingenting ha, svara' jag och gick ut i köket. Der stod jag en lång stund ensam i halfmörkret och såg mig omkring. Jag tyckte allting så konstigt och ovant ut, liksom allt varit främmande folks tillhörigheter och jag ingen del haft i det. Jag minns jag stod och räknade koppar och pannor och fat rundt kring väggarna, utan att jag visste hvarför. Ack, om jag bara tordes ta med mig mors lilla kaffepanna — tänkte jag. Så gick jag fram till hyllan och tog ned den och strök med handen på den blanka ytan. Ack, om jag bara tordes! Men jag tog den

inte, utan satte upp den igen och vände mig bort, men jag minns, att tårarne runno stridt utför kinderna på mig.

Den gamla strök bort en tår ur de gamla mattblå, rödkantade ögonen.

Asch, jag har nästan vant mig å med att gråta, för se, jag har inga tårar kvar.

Hon log vemodigt emot mig.

Nå, mor Anna, hur gick det sen?

Jo, det gick så, att när far och bror min gått och lagt sig, så smög jag mig tyst uppför vindstrappan och tog ned knytet med mina kläder, som jag plockat ihop på förmiddagen, när de voro till skogs. Jag gömde knytet under ett gammalt fällbord i förstun. Sen gick jag in i köket igen, och sen så gjorde jag mig ett sista ärende in i stugan. Der var mörkt så jag såg ingenting, men far ropte bort ifrån sin säng: Är du uppe än, Anna? Ska, du inte gå och lägga dig, tös? — Jo, god natt, far! God natt, Olle! — sa jag halfhögt. Jag tyckte jag måktade inte med att gå hemifrån, innan jag sagt det. God natt med dig, Anna! ropte far, men Olle svarade blott med en snarkning. Sen smög jag mig ut i köket, der pigan och jag lägo. Hon satt halfsofvande vid spisen och jag sa' till henne att gå och lägga sig.

När hon gjort det, och jag hörde att hon somnat, släckte jag lampan, kastade en stor, tjock ullsjal, som mor väft åt mig, när jag gick och läste, öfver mina axlar och smög mig ut. Jag letade fram knytet under bordet i förstun, tog det i famnen, öppnade sakta förstuddörren och såg ut — Å, det är öfver femtio år sen den qvällen, men ändå ser och minns jag allting så tydligt! —

Femtio långa år!

Ja, det är så. Och det var tyst och klart och bitande kallt. Ingen människa syntes till. Tänk, om han inte kom! Tänk, om det inte var allvar med honom! Ett ögonblick tyckte jag nästan att det varit bäst, så jag fått stanna hemma, men så kom jag att tänka på fars ord härom qvällen förut: Nästa söndag lyser det för dig och Jo Ersson i Storegården — och då skal jag till och tyckte att jag var den olyckligaste människa på jorden. Ack, jag förstod inte då hvad riktigt olycka var!

Nå, men kom han inte då, när Anna stod och väntade?

Jo, jag hörde någon smyga sig tyst intill stugväggen och strax derpå stod han framför mig på förstubron.

Kom, kom genast, Anna! Hästen väntar nere vid landsvägsgrinden! Skynda dig så ingen får se oss: — ropte han, slängde knytet, jag höll, öfver sin axel, grep tag i min hand och nästan släpade mig med sig. Jag följde viljelös med och lät honom stoppa ner mig under fällen i släden. Först när vi kommit långt ut på sjön såg jag mig om, och då såg jag hur norrskenet blänkte öfver huset der uppe på kullen, der jag blifvit född en dag. Och så brast jag i gråt, men Martin slog armen om mig och talte tröstens ord till mig och strök min kind och var så rädd om mig och så snäll, så jag glömde båd' far och hem och allt i världen.

Och har Anna aldrig ångrat hvad hon gjorde den natten?

Bara två gånger — svarade hon stilla.

När var det då?

Jo, första gången var fjorton år derefter, när jag stod vid elfven, der man min var med på timmerflottning, och såg hur de, som draggade efter honom, drogo upp hans döda kropp ur vattnet. Då, då kände jag, klart och tydligt, att det var mitt straff för jag öfvergaf far.

Hade han varit god emot Anna?

Man min? Jaa då! Alltid hade han varit det. Vi hade lefvat väl ihop och ingenting på jorden störde oss mer än minnet af far.

Träffade Anna honom aldrig mer?

Nej, far dog ett år efter sen jag for. Jag skref då till bror min, men han svara' bara, att det var mitt fel att far grämde ihjäl sig, och så sa' han, att i fars testamente stod det att Olle skulle ha allt och jag inte ett öre. Martin ville processa med honom, men jag bad honom låta bli och då gjorde han det. Jag ville han skulle se, att det inte var för att komma åt pengarne som Martin tog mig hemifrån.

Nå, vill ni säga mig, när det var andra gången ni ångrade er?

Jo, det var bara fem veckor derefter, och det var när mitt enda barn, min raske, snälle gosse gick ner sig på isen på hafsviken vid Sundsvall.

Han? Han också?

Ja, han också! — Så nog har jag gått igenom.

Hon böjde djupt det gamla darrande hufvudet och knäppte hårdt ihop de skrupna, hårda händerna. Stora runda, klara tårar droppade långsamt ner på de insjunkna kinderna.

Jag stod som bedöfvad af all denna sorg, af dess förfärliga slag som träffat henne.

Ja, han skulle ut tillsammans med skolkamraterna och ta farväl af skolläraren, som bodde ute på landet under jullofvet och som skulle flytta åt en annan socken på nyåret. När de åkte i väg på skridskorna på morgonen sågo de inte till någon vak, men när de gingo hemåt fram på eftermiddagen sågo de flera stycken. Min Anders och en till gingo först och när de voro nära intill land rusade de rakt ner i en vak och sjönko båda så hastigt att de andra, hvilka voro ett stycke efter, inte kunde komma dem till hjälp. De fingo inte upp dem förrän i mörkningen ett par timmar derefter — sade hon tungt och såg ut öfver Storsjön.

Var Anna också då dernere? frågade jag sakt.

Ja, jag stod på stranden och tog emot honom i min famn, men han var så tung af allt vattnet i kläderna, att jag höll på att falla, och skolbarnen, hans kamrater, togo honom ifrån mig och buro honom hem åt mig!

Stackars, stackars gamla Anna!

Jag visste nog att det inte var lönt att försöka, men jag bäddade ändå ned honom i värmen, gned hans kalla stela kropp och försökte slå varmt i honom. Ack, ack, om han bara sett upp en enda gång på mig! — Men det gjorde han inte — och då ångrade jag för andra gången i mitt lif den der natten.

Hon satte sig vid vägkanten och vaggade hufvudet fram och åter i händerna.

Hur kan en människa öfverleva sådana pröfningar?

Jo, det går det med, men inte går det af egen kraft — svarade hon stilla.

Och er bror, har ni aldrig hört af honom?

Jo, när jag blef ensam dernere, längtade jag bara att få komma hit opp till hemtrakterna. Jag ville se fjellet en gång till, tyckte jag. Och då jag kommit hit opp vandrade jag till mitt gamla barndomshem, men der var sig så olikt, så storstättligt och fint och uppbyggt, så jag kände inte igen mig och der fanns heller ingen som ville känna igen mig. Bror min gaf mig ett mål mat i köket och en slant och lät mig sen gå som en främling — och jag gick — för att aldrig vända tillbaka. Och sen dess har jag nu bott ensam deruppe i kojans i skogen, och det enda jag nu kan förtjena några öre på är dessa stackars karameller.

Hon log vemodigt och steg upp från vägkanten.

I detsamma kommo ett par halfvuxna flickor vägen fram.

Nej, se, karamell-Anna! ropade de gladt. Goddag, Anna! Har Anna några goda karameller?

Jaa då, det har jag visst, det! Alldeles färska! Jag kokte dem, innan jag gick ut i middags.

Å, får jag se?

Ett litet vackert, blomstrande flickansigta böjde sig djupt intresserad mot korgen.

Anna lyfte på duken och såg helt stolt på de klara, ljusgula konstnärligt vridna karamellerna.

Ja, de äro färska! Jag ser det! Vi ska ta slumpen. Hur mycket är det för?

För femtio öre jämt — svarade Anna raskt och räckte karamellpåsen åt de unga.

Två blanka tjugofemöringar fick hon istället, och när de lägo i hennes gamla arbetsvana hårda hand blänkte de gamla ögonen så klara och lyckliga, som om de aldrig, aldrig gjutit sorgens och förtviflans heta tårar.

Stackars, stackars gamla karamell-Anna!

